

det allervigtigste, når vi behandler det her lovforslag, og det er hele spørgsmålet om retssikkerheden, det, at retssikkerheden skal styrkes med det her forslag. Det er jo et rent politisk spørgsmål, og derfor mener jeg nok, at jeg kan stille det her i Folketingssalen, og at ministeren kan svare på det her i Folketingssalen.

Er ministeren ikke enig i, at en væsentlig, hvis ikke den væsentligste forudsætning for, at retssikkerheden er til stede, er, at borgerne og de, der skal benytte sig af den lov, vi vedtager her i Folketinget, forstår, hvad det er, der står i loven?

Justitsministeren (Frank Jensen):

Jo, det er et mål, man må have for enhver lovgivning, at man blot ved at læse loven og dens bemærkninger vil kunne forstå den; det mål holder jeg mig for øje, men hr. Tom Behnke ved også godt, at det er kompliceret stof, vi har med at gøre, når vi er ovre på registerområdet. Hr. Tom Behnke ved jo fra sine egne private beskæftigelsesforhold i dansk politi, at det her er kompliceret stof, hvor der både indgår megen teknik, men hvor der selvfølgelig også indgår nogle meget principielle spørgsmål om beskyttelse af oplysninger, der er personfølsomme.

Derfor er det et mål, at enhver lovgivning skal kunne forstås umiddelbart, men jeg må også erkende, at der er masser af lovgivning, ikke blot på mit eget område, men på en lang række områder, som er kompliceret, og vi lever i et kompliceret samfund, hvor det er sådan, at for at kunne indfri det, der er målene med lovgivning, kan paragrafferne ofte blive mere indviklede, end det var ønskeligt. Men man skal bestræbe sig på det; det er jeg enig med hr. Tom Behnke i.

Første næstformand (Birte Weiss):

Jeg tror, at vi nu er nået frem til den sidste runde af korte bemærkninger. Fru Anne Baastrup.

(Kort bemærkning).

Anne Baastrup (SF):

Jeg kan så forstå, at det ikke længere er den afgrænsning, der ligger i regeringserklæringen fra 1983, det drejer sig om, når man har undtagelsesbestemmelsen, hvorefter man kan registrere politiske tilhørsforhold.

Så vil jeg godt bede ministeren om her fra talerstolen eller eventuelt skriftligt fortælle: Hvad er det for samfundsmæssige interesser, der betinger – og nu kan jeg se, det er slet ikke

politiet, der skal lave de her registreringer, fordi politiet gør det kun efter stk. 6 – hvad er det for samfundsmæssige interesser, der betinger, at man skal lave den her politiske registrering? Og hvad er det for myndigheder, der så må? Og hvornår kan man stå i en situation, hvor de så i givet fald skal kunne bruges?

Hermed sluttede forhandlingen, og lovforslaget overgik derefter til anden behandling.

Afstemning

Første næstformand (Birte Weiss):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 35:

Forslag til folketingsbeslutning om kontrol med forsvarets og politiets efterretningstjenester.

Af Holger K. Nielsen (SF) m.fl.
(Fremsat 22/4 98).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Justitsministeren (Frank Jensen):

Dette beslutningsforslag fra Socialistisk Folkeparti sigter på at ændre loven om den parlamentariske kontrol, det parlamentariske kontroludvalg vedrørende efterretningstjenesterne med henblik på at styrke udvalgets kontrol med de to tjenester.

I beslutningsforslaget er der nærmere redegjort for de konkrete kontrolbeføjelser, som det parlamentariske kontroludvalg foreslås tillagt. Der lægges også op til, at efterretningstjenesterne skal afgive en årlig beretning med det formål at sikre en skærpet offentlig indsigt i efterretningstjenesternes arbejde.

Regeringen har som bekendt netop nedsat et udvalg, der skal se på en række spørgsmål vedrørende de to efterretningstjenester.

De spørgsmål, som udvalget skal behandle, er nærmere beskrevet i kommissorium af 22. april i år, hvoraf fremgår bl.a., at udvalget skal overveje spørgsmålet om den enkelte borgers adgang til at få oplysninger om, hvorvidt vedkommende er registreret i efterretningstjenesternes registre.

En anden opgave for udvalget er at se på det samlede regelgrundlag for Politiets Efterretningstjeneste, PET. Kommissoriet for udvalget indeholder også et afsnit om det selv samme tema, som det foreliggende beslutningsforslag omhandler, nemlig spørgsmålet om en styrket demokratisk kontrol med efterretningstjenesterner.

Heraf fremgår det, at dette spørgsmål ikke indgår i udvalgets opgaver, men det fremgår også, at regeringen i de kommende måneder vil drøfte dette spørgsmål med det parlamentariske kontroludvalg og de politiske partier i Folketinget. Det er endvidere udtrykkeligt tilkendegivet, at regeringen på baggrund af drøftelserne vil fremsætte forslag til en styrket kontrolordning, om muligt i den kommende folketingssamling.

Denne klare udmelding fra regeringen og i øvrigt nedsættelsen af udvalget som sådan ligger i umiddelbar forlængelse af regeringsgrundlaget for regeringen fra marts i år, hvori det hedder, at regeringen vil tage initiativ til, at der skabes et klarere regelgrundlag og en styrket demokratisk kontrol på efterretningsområdet.

Derfor kan jeg også her i dag sige, at regeringen hele tiden har været meget opmærksom på spørgsmålet om den demokratiske kontrol med efterretningstjenesterner, og regeringen er enig med forslagsstillerne i det grundlæggende synspunkt, at denne kontrol skal styrkes.

Hvordan skal den styrkelse så ske? Ja, det skal vi i gang med brede drøftelser om med det parlamentariske kontroludvalg og med de øvrige politiske partier i Folketinget. På grund af folkeafstemningen her den 28. maj om Amsterdamtraktaten er disse forhandlinger endnu ikke kommet i gang for alvor, men regeringen vil tage initiativ til, at drøftelserne hurtigt kommer i gang.

Som følge heraf er det endnu for tidligt at lægge sig fast på enkeltheder i den fremtidige kontrolordning. Regeringen kan derfor ikke støtte det foreliggende beslutningsforslag.

Jeg vil dog gerne sige, at der er elementer i SF's forslag, som bestemt er værd at diskutere

nærmere. F.eks. nævnes der den årlige beretning fra efterretningstjenesterner, og det spørgsmål skal også indgå i overvejelserne i udvalget vedrørende PET og FET, og regeringen er positiv over for tanken om årsberetninger, der på det generelle plan redegør for tjenesternes virksomhed.

På den anden side er det lige så klart, at et krav, som er beskrevet i beslutningsforslaget, om, at årsberetningerne skal indeholde oplysning om, hvilke konkrete organisationer og bevægelser der findes at udgøre en fare for rigets selvstændighed m.v., er alt for vidtgående. En sådan ordning ville jo betyde, at man direkte fortalte de pågældende organisationer, at man var i gang med at efterforske deres forhold. Både ud fra retssikkerhedsmæssige hensyn og ud fra hensynet til at muliggøre PET's efterforskning vil en sådan ordning forekomme meget betænkelig.

SF's beslutningsforslag er også på flere andre punkter meget vidtgående. Inspirationen er formentlig kommet fra Norge, og den norske ordning skal naturligvis også være inde i billedet, når disse spørgsmål overvejes og diskuteres. Men jeg mener ikke, at vi uden videre blot skal kopiere den norske ordning i Danmark.

Derfor er det helt nødvendigt, at vi tager en bred politisk drøftelse om en styrket demokratisk kontrol på efterretningsområdet, før vi lægger os fast på nyordningens nærmere indhold. Den drøftelse er regeringen som sagt helt indstillet på, og vi håber, at vi på baggrund heraf vil kunne fremsætte forslag til ændring af kontrolloven i løbet af den kommende folketingsamling.

Som det fremgår, har regeringen sympati for de intentioner, der ligger bag beslutningsforslaget, men regeringen kan ikke støtte forslaget i den foreliggende form.

Jacob Buksti (S):

Indledningsvis vil jeg gerne slå fast, at udgangspunktet for debatten om efterretningstjenestens vilkår må være, om man mener, at Danmark har behov for en efterretningstjeneste eller ej.

I Socialdemokratiet mener vi, at det har vi ubetinget i et demokratisk samfund som det danske, og derfor handler det for os om, hvorledes vi sikrer efterretningstjenesten mulighed for at arbejde med relevante efterretningsopgaver. Det vil sige foretage overvågning, indsamle oplysninger og foretage registreringer, som er

nødvendige for at forebygge og forfølge særlig alvorlige former for kriminalitet her i landet.

Det drejer sig også om spionage, terrorisme, produktion af masseødelæggelsesvåben, angreb imod den offentlige samfundsorden og demokratiet, alvorlig organiseret kriminalitet, sikkerhedsopgaver i forhold til offentlige personer og sikkerhedsgodkendelse af personer i særlige arbejdsfunktioner.

Men det er vigtigt at slå fast, at lovlig politisk virksomhed, deltagelse i faglige konflikter og lovlige såvel som ulovlige eller overenskomststridige konflikter i forhold til det arbejdsretlige system ikke i sig selv kan gøres til genstand for efterretningstjenestens virksomhed. Derfor er det vigtigt, at der sikres en effektiv parlamentarisk kontrol med efterretningstjenestens arbejde, og at efterretningstjenestens opgaver og de rammer, tjenesten skal arbejde indenfor, bliver fastlagt i lovgivning og dermed i fuld åbenhed.

Socialdemokratiet hilser derfor med tilfredshed, at regeringen netop har nedsat et udvalg til at se på en række spørgsmål vedrørende Politiets Efterretningstjeneste og Forsvarets Efterretningstjeneste. Kommissoriet for udvalgets arbejde udstikker en række retningslinjer for den kommende lovgivning for efterretningstjenestens arbejde, både når det gælder det samlede regelgrundlag, og når det gælder borgernes adgang til at få oplysninger om, hvorvidt man er registreret i efterretningstjenestens registre.

Der lægges også op til en styrket demokratisk kontrol med efterretningstjenesterne. Den parlamentariske kontrol ligger nu hos et særligt udvalg vedrørende efterretningstjenesterne, som blev etableret for snart 10 år siden, og det er derfor helt rimeligt, at der nu søges gennemført en modernisering og effektivisering, så der skabes et bedre grundlag for den parlamentariske kontrol, så ordet kontrol får en mere almindelig mening.

Socialdemokratiet har noteret sig regeringens klare udmeldinger på dette punkt, og vi ser derfor frem til de nærmere drøftelser heraf mellem regeringen og Folketingets partiet. Vi kan konstatere, at en række elementer i SF's beslutningsforslag vil være centrale i disse drøftelser.

Socialdemokratiet er helt enig i intentionerne bag beslutningsforslaget, men vi mener, at det er for tidligt at lægge sig fast på en bestemt model for den fremtidige kontrolordning, før de forskellige muligheder er blevet vendt i den

brede drøftelse om en styrket demokratisk kontrol med efterretningstjenesterne.

Socialdemokratiet kan altså ikke på det foreliggende grundlag støtte forslaget, men vi ser frem til, at regeringen indleder disse drøftelser med partierne og herefter fremkommer med forslag til ændring af kontrolloven i løbet af den kommende folketingsssamling.

Birthe Rønn Hornbech (V):

Diskussionen specielt om PET har jo til tider i pressen i den senere tid været meget dramatisk med meget spektakulære islæt. Vi har ikke i sinde i Venstre hverken at deltage eller befordre dramatikken eller det mere spektakulære.

Der er særlig nogle enkelte punkter i forslaget, som har vakt meget stor interesse hos os set ud fra et retspolitisk synspunkt. Vi har jo i Retsudvalget ved flere samråd hørt på en berettiget kritik af nysgerrige politifolk, som går ind og kigger i registre, men nu skulle det altså være en forbedring, at folketingsmedlemmer også skal have adgang til at gå ind og kigge i registre!

Vi kan forstå, at der er den opfattelse hos forslagsstillerne, at politisk sammensatte udvalg skal kunne rejse sager om dommerkendelser. Men hvad er nu det for noget? Er det en politisk anklagemyndighed?

»Hvis man får kendskab til lovbrud«, står der i beslutningsforslaget, er det så gennem aviserne eller gennem nogle tv-stationers viderebringelse af sladder uden partshøring? Hvad er det for et retssyn, man pludselig anlægger her fra forslagsstillerens side? »Kendskab til lovbrud«, er det noget, man sådan bare kan fastslå, når man har hørt det, når man er forslagsstillerne? Det er ikke det, vi plejer at høre i Retsudvalget fra SF. Oven i købet skal man også kunne rejse straffesager i politisk sammensatte udvalg.

Det er et meget interessant retssyn, vi her får fra SF i dag. Skiftende politiske flertal skal kunne rejse straffesager, gå ind og se, hvad der er registreret om borgerne, og i øvrigt tilsyneladende være både anklagemyndighed og domstol på én gang. Meget interessant!

Når det er sagt, vil jeg sige, at vi har noteret os, at justitsministeren i dag og også i flere samråd har fortalt, at der nu er nedsat et udvalg til at se på, om der skal være nye regler for efterretningstjenesten. Tiderne ændres, og vi har ikke nogen indvendinger imod, at man nu overvejer, om der skal nye mål og midler til. Men jeg vil ligesom hr. Jacob Buksti gøre op-

mærksom på, at mennesket desværre er indrettet sådan, at det er nødvendigt med efterretningstjenester og overvågning. Det var dejligt, hvis det ikke var nødvendigt.

Og vi skal altså ikke glemme, at det her er for at forebygge forbrydelser over for vort land og vore medborgere. Det er det vigtigste. Det er også en del af retssikkerheden, at borgerne kan vide, at de ikke udsættes for voldelige og terroristiske handlinger i vort land. Det skal naturligvis være efter regler fastsat af Folketinget. Og selv om vi var meget imod det kontroludvalg, der blev nedsat i sin tid, så gentager jeg: Tiderne har ændret sig, og vi er selvfølgelig helt indforstået med, at der i dag er parlamentarisk kontrol, og at vi kigger på reglerne igen.

Men det, som forslagsstillerne her kalder demokratisk kontrol, har ikke et klap med demokratisk kontrol at gøre. Jeg synes, man kan læse nogle af punkterne i forslaget som en særlov, der nedsætter særdomstole.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Jeg er glad for, at også partiet Venstre er enig i, at man må have en demokratisk kontrol med de hemmelige tjenester.

Så kan jeg forstå, at der er nogle overvejelser af retspolitisk karakter her, og her vil jeg for det første gøre opmærksom på, at det, der er inspirationskilden til det her, er den ordening, som man har i Norge. Og jeg går ud fra, at fru Birthe Rønn Hornbech er enig med mig i, at Norge hverken er en bananrepublik eller et samfund, hvor man ikke tager hensyn til grundlæggende retspolitiske forhold.

Vi har heller ikke lagt os fast på, hvordan den præcise form skal være, når det her udvalg skal nedsættes. Vi har lagt os fast på, at det demokratiske organ, der skal nedsættes, skal have de reelle kontrolbeføjelser. Det er dér, problemet er. Man har nogle hemmelige tjenester, og vi er sådan set enige i, at det er nødvendigt, men skal vi have en kontrol med dem, er det også nødvendigt, at de mennesker, som Folketinget som det øverste folkevalgte organ i det her land udpeger, kan kontrollere, at de har de reelle beføjelser. Hvad kan partiet Venstre have imod det?

Helge Adam Møller (KF):

Et demokratisk samfund må have viljen og evnen til at sikre sig mod personer eller grupper af personer, som ønsker at nedbryde sam-

fundet med ulovlige eller voldelige midler, og derfor har vi bl.a. Politiets Efterretningstjeneste. En sådan tjenestes opgaver, efterforskning og arbejdsmetoder må af naturlige årsager i stort omfang være unddraget almindelige offentlighedsprincipper. Alene derfor kan den konservative folketingsgruppe ikke støtte SF's beslutningsforslag.

Lad mig nævne fem overordnede synspunkter vedrørende efterretningstjenesten. Vi ønsker ikke, at Politiets Efterretningstjenestes beføjelser indskrænkes. For det andet så finder vi, at ansvaret for denne tjeneste fuldt og helt skal ligge hos én person og kun én person, nemlig justitsministeren. Vi finder fortsat, at denne tjeneste skal være undtaget for registerloven.

For det fjerde finder vi, at PET efter konservativ opfattelse i samme omfang som hidtil skal kunne bruge agenter til at infiltrere organisationer eller bevægelser, som måtte true det demokratiske samfund. Og for det femte ønsker vi, at PET skal have ret og pligt til at overvåge og registrere personer, som mistænkes for at ville nedbryde samfundet med ulovlige midler, vold eller terror, og det skal også ske, selv om disse mennesker er medlem af en lovlig politisk organisation eller parti.

Sagt sådan for forståelsens skyld:

Hvis et af medlemmerne af Blekingegadebanden i sin tid tilfældigvis havde været medlem af Det Konservative Folkeparti eller af Socialistisk Folkeparti for at nævne et andet folkeparti, så kan det vel ikke være rigtigt, at det ikke skulle være muligt at overvåge dem, bare fordi de var medlemmer af disse to lovlige partier?

Vi ønsker ikke – for nu konkret at tage forslaget her – at et større eller mindre antal folketingsmedlemmer på alle tidspunkter af døgn kan kontrollere og efterse arkiver og registre og installationer af anlæg og samtidig foretage afhøringer af alle tidligere og nuværende ansatte i Politiets Efterretningstjeneste. Det er opgaver, som hører hjemme under Justitsministeriet, og vi ønsker at holde fast i ministeransvarlighedsloven og i den nødvendige hemmelighed, som er en afgørende forudsætning for efterretningstjenesters effektive virkning. Det er jo ikke lige, hvad det her beslutningsforslag lægger op til.

Vi er ikke afvisende over for at ændre kontrollen på enkelte punkter vedrørende tjenesterne. Det skal dog først og fremmest være i form af en efterkontrol, når den enkelte aktion eller

handling er afsluttet. Der kunne f.eks. tænkes en model, hvor Kontroludvalget en gang om året får en gennemgang af afsluttede sager, som har været af mere principiel karakter. Men det skal understreges, at vi mener, det skal være en efterkontrol, således at det fortsat alene er justitsministeren, der har det fulde politiske ansvar for virksomheden i efterretningstjenestene.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Hr. Helge Adam Møller nævner som eksempel, at hvis en fra Blekingegadebanden havde været medlem af Det Konservative Folkeparti eller SF – en interessant tankegang unægtelig – så skal det ikke være det, som gør, at man ikke overvåger vedkommende. Men det bliver vendt fuldstændig på hovedet, for det er jo ikke det, det her drejer sig om.

Det drejer sig om, hvorvidt man kan efterforske og registrere på baggrund af, at man kun er medlem af et politisk parti. Det er det, der er problemet her: at man registrerer mennesker alene, fordi de er medlem af et politisk parti – f.eks. SAP – det er jo det, der er hele problemet i det her. Og det er det, at det kunne være interessant at få hr. Helge Adam Møllers kommentar til, om det er en rimelig måde for PET at arbejde på.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg vil fortsætte den interessante tankerække med Blekingegadebandemedlemmet, der var medlem af Det Konservative Folkeparti. Det spørgsmål, som hr. Helge Adam Møller skal svare på, er, om hr. Helge Adam Møller synes, at det var relevant i den forbindelse, at hele Det Konservative Folkeparti blev overvåget, fordi der var et medlem, der var medlem af Blekingegadebanden, dvs. at alle de lovlige medlemmer i Det Konservative Folkeparti fik deres færden registreret ned til mindste detalje. Det er jo det interessante spørgsmål.

Jeg har jo været medlem af en organisation, hvor man i årtier har snaget i alt, registreret samtlige medlemmer. Man har aldrig fundet noget, der var ulovligt, man har aldrig rejst én eneste anklage, man kan ikke fremkomme med ét eneste stykke papir på, at vi har begået noget ulovligt, man har altså bare overvåget os. Synes hr. Helge Adam Møller om det?

Så en ting mere: Hr. Helge Adam Møller siger, at almindelige offentlighedsprincipper ikke skal gælde, når vi snakker efterretningstjeneste, men det er jo heller ikke det, SF's forslag går ud på. Jeg håber virkelig ikke, at hr. Helge Adam Møller behandler de fortrolige papirer, han får i Kontroludvalget, efter almindelige offentlighedsprincipper. Det håber jeg ikke, og jeg vil da godt have, at hr. Helge Adam Møller bekræfter, at det gør han ikke.

(Kort bemærkning).

Helge Adam Møller (KF):

Til hr. Søren Søndergaards sidste spørgsmål om, hvordan jeg behandler fortrolige papirer, så behandler jeg dem, som sådanne papirer skal behandles og efter de gældende forskrifter. Til det første spørgsmål, hr. Søren Søndergaard startede med, kan jeg sige klart: Nej, sådan mener jeg ikke, at alle skulle behandles.

Til hr. Holger K. Nielsen: Jeg finder ikke, at det i dagens Danmark er rimeligt at registrere alene på grund af folks politiske overbevisning eller alene på baggrund af folks medlemskab af et lovligt politisk parti, men der kan jo være andre grunde til, at folk bliver registreret. Det har der også været i fortiden. Og her mener jeg fortsat, at der skal være mulighed for at registrere. Det er altså ikke nok, at man bare kan sige: Jeg er medlem af et lovligt politisk parti.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Vi mangler stadig væk at få svar på, om det, hr. Helge Adam Møller her siger, så betyder, at han finder, at registrering af medlemmer af SAP var rimelig eller ej? Er det inden for definitionen af, hvad man bør registrere, og som hr. Helge Adam Møller mener er rimeligt for et efterretningsvæsen?

(Kort bemærkning).

Helge Adam Møller (KF):

Så vidt jeg kan skønne med den viden, jeg har i dag, og baseret på den viden, jeg havde dengang: Det var rimeligt, ja.

Peter Skaarup (DF):

I Dansk Folkeparti har vi stor tillid til politiets arbejde. Vi har også tillid til Politiets Efterretningstjeneste, og derfor synes vi, det er noget problematisk, at Folketinget her skal behandle et forslag, som i den grad sår mistillid til poli-

tiets arbejde og efterretningstjenesternes arbejde.

Det er klart, at der er begået nogle fejl, både inden for Politiets Efterretningstjeneste og også hos regeringen i den information, man har forsøgt at give Folketinget om de her ting, nogle vildledningsmanøvrer, som man åbenbart forsøgte over for pressen, og andre ting. Det er selvfølgelig klart under al kritik, at det er foregået, og derfor kan vi da også godt forstå i Dansk Folkeparti, at SF føler sig foranlediget til at komme med et sådant forslag.

Men det er klart, at skal det have nogen mening at overvåge samfundsomstyrte aktiviteter eller andre ting, som er decideret kriminelle, inden for det danske samfund, er vi nødt til at have en efterretningstjeneste, og så skal der ikke være en offentlighed omkring de ting, de er nødt til at foregå i hemmelighed. Det er der ingen tvivl om for os. Og derfor kan vi ikke støtte det forslag, som SF er kommet med. Vi kan godt forstå SF, men vi kan ikke støtte selve forslaget.

Det rejser selvfølgelig også en debat generelt om Politiets Efterretningstjeneste, når SF fremkommer med et sådant forslag. Det rejser en debat, om der måske er behov for nogle omprioriteringer inden for Politiets Efterretningstjeneste.

Som Folketingets tidligere formand Erling Olsen har udtrykt det, er det måske ikke længere så relevant at overvåge, hvem der går ind og ud af den cubanske ambassade, men måske mere relevant at overvåge, hvad der sker på den yderste venstrefløj og den yderste højrefløj. Her tænker jeg bl.a. på de autonome grupper, som i forbindelse med et overfald på en politiker herinde foretog sig noget, som vakte stor fordømmelse her i samfundet. Jeg tænker også på nynazister, som i forskellige forbindelser har truet forskellige personer her i landet. Det er klart ikke noget, der kan accepteres, og her bør Politiets Efterretningstjeneste være meget aktiv i afsløringen af sådanne ting.

Det er også klart, at vi i Dansk Folkeparti ikke kan acceptere, når formanden for UNGSAM, Ali Celik, udtaler, at det er meget vigtigt at bruge vold i det politiske arbejde, og at han forstår fuldt ud, at man bruger vold i det politiske arbejde. Ved sådan nogle ting er det klart, at vi skal have en efterretningstjeneste, der kan undersøge, om det er tendensen inden for sådanne grupper, og om man udfører vold i sit

politiske arbejde. Gør man det, er det klart, at der skal skrives hårdt ind over for det.

Så måske er der behov for omprioriteringer. Måske er der behov for, at Politiets Efterretningstjeneste også ser på sådan noget som de autonome, nynazisterne, havde været aktive omkring Blekingegadebanden, som hr. Helge Adam Møller nævner. Er der tale om samfundsomstyrte aktiviteter inden for de grupper, så skal det overvåges i hemmelighed, og derfor kan Dansk Folkeparti ikke støtte SF's forslag.

I øvrigt glæder det os, at hr. Helge Adam Møller nu ikke støtter det forslag, sådan som det ellers har været fremme i pressen, hvor både Det Radikale Venstre og Det Konservative Folkeparti ønskede at støtte det pågældende forslag fra SF. Måske har udformningen trods alt været for afskrækkende.

I Dansk Folkeparti kan vi ikke støtte forslaget, som det fremkommer her i dag. Vi kan se behovet for omprioriteringer. Vi kan også godt forstå, hvorfor SF føler sig foranlediget til at fremsætte det, men vi kan bare ikke støtte det.

Elisabeth Arnold (RV):

Det er jo et spændende område, vi beskæftiger os med her, og jeg kan ikke modstå fristelsen til at komme med en lille anekdote.

I det forrige århundrede, i de første årtier, gik revolutionerne hen over Europa, det ene sted efter det andet. En af de personer, som fra Politiets Efterretningstjeneste i Danmark blev overvåget kraftigst, var Grundtvig. Man mente, at hans foredrag, som samlede masser af tilhørere, kunne være samfundsomstyrte og kunne opgejle til revolution, og det var man selvfølgelig meget bekymret for. Det sætter jo tingene i relief.

Det var, før vi fik vores folkestyre, før vi fik vores nuværende grundlov, som vi fejrer under stor festivitas her om få år, 150-års-dagen for junigrundloven, men Politiets Efterretningstjeneste har jo fungeret fuldstændig uanfægtet af diverse grundlove. Der har altid været en interesse for ordensmagten, for statsmagten, i at holde øje med eventuelle uroelementer i samfundet fuldstændigt uanfægtet af, hvordan styret ellers har været. Vi står nemlig her over for en fundamentalt udemokratisk aktivitet, som skal kontrolleres i et demokratisk samfund. Det er i virkeligheden vores kerneproblem, og det skal vi selvfølgelig løse på en eller anden tidssvarende måde, sådan at vi kan fornemme, at vi nu

altså er i en anden tidsalder, end vi var bare for 20 eller bare for 10 år siden.

Der er mange af de bemærkninger, som står i forslag nr. B 35, som vi fra radikal side er enige i, f.eks. står der, at det er vigtigt, at man har en demokratisk kontrol af dette organ. Det er også vigtigt at bemærke, at Kontroludvalget, som det hedder, jo ikke har haft mange muligheder for kontrol, men har haft en form for opfølgende funktion, hvor de ikke har kunnet gå nogle steder hen med deres observationer og i meget høj grad har følt sig impotent i forhold til den opgave, de mente at have. Vi er derfor fra radikal side meget godt tilfreds med, at der nu kommer et initiativ fra justitsministerens side, hvor justitsministeren sammen med Folketingets partier skal udarbejde nye retningslinjer for, hvordan et sådant kontroludvalg skal kunne fungere.

Men jeg må sige, at jeg som flere tidligere ordførere også er dybt forurolet over de ting, som SF foreslår i det her forslag. Jeg kan ikke forstå, at det kan være meningen for et kontroludvalg, som ligner det, vi har i øjeblikket, altså et parlamentarisk kontroludvalg, at man skal behandle klager fra folk. Det kan heller ikke være meningen, at man skal kunne rejse strafesager. Det er en helt forkert funktion for et sådant kontroludvalg, i hvert fald sådan som jeg opfatter det, der skal foregå her i Folketinget.

Der er i bemærkningerne betragtninger, som vi kan lade os inspirere af i det arbejde, vi skal i gang med her over sommeren, for at få en ny konstruktion af Folketingets kontrol med efterretningstjenesterne, for en sådan kontrol er nødvendig. Den er også meget vigtig, og det er vigtigt, at vi har en tillid til, at efterretningstjenesterne følger nogle regler.

Når jeg har sagt det, vil jeg også nok sige, at det er lidt rystende at opdage, hvor få regler der egentlig har været for efterretningstjenesterne virksomhed. Det er bl.a. derfor, vi skal til at lave nogle regler, sådan at vi kan kontrollere, om de bliver overtrådt. Hvis der ikke er nogle regler, så er der jo fuldstændig frit spil, og det er dér, vi har sammenstødet mellem grundlovens frihedsrettigheder og de ønsker, som samfundsmagten eller ordensmagten måtte have for at kunne holde øje med alle og enhver.

Derfor ser Det Radikale Venstre frem til de bebudede drøftelser mellem partierne og justitsministeren om en ny konstruktion for Kontroludvalget. Vi kan ikke i sin helhed støtte

SF's forslag, men vil meget gerne lade os inspirere af enkelte af elementerne.

Søren Søndergaard (EL):

»Ethvert demokratisk samfund har brug for en efterretningstjeneste«. Sådan hed det i regeringsgrundlaget »Godt på vej« fra marts 1998. Jeg har tygget en del på den sætning, siden jeg læste den, for umiddelbart lyder den jo indlysende, men spørgsmålet er: Hvad betyder den? Hvorfor hedder sætningen f.eks. ikke: »Ethvert samfund har brug for en efterretningstjeneste«? Har et demokratisk samfund mere brug for en efterretningstjeneste, end et diktatur har? Det er i hvert fald en konstatering, som ikke ligefrem udspringer af historiske erfaringer. Vi kan bare tænke på KGB, Gestapo, Stasi, SAWAK, osv., osv.

Diktaturer har så sandelig også brug for efterretningstjenester. Ja, faktisk vil jeg vove den påstand, at diktaturer har mere brug for efterretningstjenester end demokratiske samfund. Diktaturer skal nemlig ikke bare beskytte sig mod spioner fra fremmede magter og mod terrorister, de skal også beskytte sig mod deres egen befolkning som sådan.

Derfor vil jeg tillade mig at komme med den generelle påstand, at jo mere diktatorisk et samfund er, desto større er efterretningstjenesten, desto større efterretningstjeneste har det brug for; og jo mere demokratisk et samfund er, desto mindre efterretningstjeneste har det brug for.

I virkeligheden skal den noget uklare sætning i regeringsgrundlaget måske dække over den kendsgerning, at der faktisk er en indbygget modsætning mellem på den ene side et demokrati, som netop kræver åbenhed, gennemsækelighed og medbestemmelse, og på den anden side efterretningsvirksomhed, som i sin natur bygger på lukkethed, uigennemsækelighed og ordrer oppefra og ned. Derfor giver historien også talrige eksempler på, at en efterretningstjeneste i et demokratisk samfund har udviklet sig som en kræftbyld og undermineret befolkningens grundlovssikrede demokratiske rettigheder.

Også i Danmark har vi set eksempler på, at efterretningstjenesterne har fungeret som udenomparlamentariske autonome grupper, som på statsmagtens vegne har handlet uden om den lovligt valgte regering. Hele Hans Hetlersagen i 1970'erne er vel – i hvert fald indtil nu – det bedst belyste eksempel på, at efterretningstjenesterne ikke nødvendigvis er demokratiets for-

længede arm, men bestemt kan opføre sig meget, meget udemokratisk.

Hvis vi forudsætter, at det er nødvendigt at have en efterretningstjeneste for at kunne bekæmpe spioner og terrorister, har vi så meget desto mere en pligt til at klargøre, hvad der adskiller efterretningstjenesten i et diktatur fra efterretningstjenesten i et demokrati. Her kan det være let at forfalde til en frase og sige, at i et demokratisk samfund er efterretningstjenesten jo demokratisk, men det ville netop være en frase. Åbenhed kan ikke kombineres med lukkethed, gennemskuellighed kan ikke kombineres med uigennemskuellighed, og medbestemmelse kan ikke kombineres med et kommandosystem.

Til gengæld vil det demokratiske samfund have muligheden for at beslutte at etablere en vis kontrol med efterretningstjenesterne. For at gøre den kontrol så god som muligt har Enhedslisten, bl.a. inspireret af den norske lovgivning, fremlagt en række forslag i den igangværende debat: efterretningstjenesterne skal udarbejde årlige beretninger over deres arbejde; efterretningstjenesternes budgetter og regnskaber skal være tilgængelige; Folketingets kontroludvalg skal have adgang til alt materiale samt til at behandle klager fra borgerne; Folketingets kontroludvalg skal have en bredere sammensætning og have reelle ressourcer at trække på; folk, som har været registreret, skal orienteres efterfølgende, når årsagen til registreringen forsvinder, og registerloven skal med nødvendige tilpasninger også gælde for efterretningstjenesterne, herunder kontrolmulighed for Registertilsynet. Det er noget, der havde med den forrige debat at gøre, som vi havde for lidt siden.

Disse forslag ligger fuldt ud på linje med de forslag, SF fremsætter her i dag om øgede beføjelser til kontroludvalget med efterretningstjenesterne. Derfor støtter vi også SF's beslutningsforslag, og vi vil gøre vores til, at det ikke bliver gemt i den kommende periode.

Tom Behnke (FP):

Lige så klart det er, at vi skal have efterretningstjenester, lige så klart er det også, at der skal være en kontrol med, hvad disse efterretningstjenester går og laver. Men det er også lige så klart, at hele formålet og målet med at have en efterretningstjeneste kan blive ødelagt eller fjernet, hvis det er sådan, at den indsigt og den

kontrol med efterretningstjenesterne bliver for grundig, for omfangsrig eller for offentlig.

Derfor er det hele en balancegang, og som jeg læser SF's forslag her om ubegrænset indsigt i osv., er man faktisk gået så langt, at SF lige så godt kunne have foreslået, at vi nedlagde efterretningstjenesterne. Et langt stykke hen ad vejen ville efterretningstjenesterne jo ikke kunne foretage sig noget som helst andet end det, som alligevel vil blive kendt i en videre kreds. Dermed er formålet med efterretningstjenesterne udvandet, og derfor kunne SF såmænd lige så godt have foreslået, at disse tjenester blev nedlagt.

I Fremskridtspartiet har vi den opfattelse, at tjenesterne ikke skal nedlægges. Vi synes, det er godt, at vi har Politiets Efterretningstjeneste, vi synes, det er godt, at vi har Forsvarets Efterretningstjeneste, og vi synes, det er et ganske glimrende stykke arbejde, de laver. Dermed være ikke sagt, at de ikke kan lave fejl. Selvfølgelig kan de det, og i det omfang der sker fejl, må man selvfølgelig sanktionere dem på behørig vis.

Som forslaget er lagt op her, mener jeg lige som andre ordførere, at der kan være enkeltelementer, som kunne bruges – om ikke andet til inspiration til det videre arbejde. Ministeren har jo fortalt her fra Folketingets talerstol, at der allerede er nedsat et udvalg, som skal se på sagen og arbejde videre med de her ting, og vi glæder os meget til at se, hvad resultatet bliver. Vi håber ikke, ministeren har skelet alt for meget til SF's forslag, men lad os nu se, hvad regeringen kommer med.

Forslagsstillerne skriver f.eks., at der skal være et udvalg, som har adgang til på eget initiativ at foretage et løbende eftersyn af tjenesternes virksomhed og ret til ubegrænset indsigt i – og adgang til – arkiver, registre, lokaler, installationer og anlæg af enhver art, som tilhører eller benyttes af tjenesterne eller en af tjenesterne benyttet entreprenør. Det er så omfattende, at man lige så godt kunne sige, at dette udvalg skal have den totale indsigt i alt, hvad der foregår. Sagen er jo bare, at virkeligheden viser, at det går ikke, og vi ved, at det ikke er hensigtsmæssigt.

Hvis man har en efterretningstjeneste, skal den efterretningstjeneste have lov til at arbejde hemmeligt. Der skal være behørig kontrol med, at spillereglerne bliver overholdt – ingen tvivl om det. Men hvis det, man foretager sig i dagligdagen, den daglige efterforskning, ikke kan

være hemmelig, er der ikke noget formål med at have en efterretningstjeneste. Så kunne det lige så godt være det ganske almindelige politi, som foretog de undersøgelser.

Dermed er det min opfattelse og Fremskridtspartiets opfattelse, at SF's forslag i virkeligheden lægger op til, at man helt nedlægger de to efterretningstjenester, og det er vi ganske uenige i.

Jann Sjørnsen (KRF):

Det er nødvendigt med efterretningstjenester, også for at have mulighed for at afsløre samfundsomstyrtende virksomhed. Men det er også nødvendigt med en parlamentarisk kontrol af selv samme efterretningstjenestes virksomhed.

I Kristeligt Folkeparti har vi noteret os, at regeringen netop har nedsat et udvalg, som skal se på de spørgsmål, der kan være at rejse i forbindelse med vores efterretningstjenester og også allerede har været rejst, og det hilser vi med tilfredshed. Vi mener, der er behov for et samlet regelgrundlag for Politiets Efterretningstjeneste, og det er jo også formålet, at det skal tilvejebringes, efter at det udvalg, regeringen har nedsat, er kommet med sine meldinger.

Vi ønsker at vurdere de fremtidige regler på området netop på baggrund af det udvalgsarbejde, der er i gang, og det er ikke den mindst væsentlige årsag til, at vi ikke kan støtte SF's forslag – ud over at vi rent indholdsmæssigt har store betænkeligheder ved det, SF bevæger sig ud i med de fem punkter, som er opstillet i forslaget. De er for os at se for vidtgående, og de vil også gøre det vanskeligere for efterretningstjenesterne at arbejde med det, der nu engang er deres gebet, og derfor kan vi ikke støtte forslaget.

Men når det er sagt, vil jeg da også sige, at der er elementer i SF's forslag, som det fortsat er værd at kigge på og lade indgå i de videre drøftelser. For eksempel vil jeg sige, at det er helt åbenbart for os, at det kunne være en god idé, som det foreslås i beslutningsforslaget, at efterretningstjenesterne forpligtes til at komme med en årsberetning. Så kan man diskutere form og indhold for en sådan, og her har SF stillet sine ønsker op i bemærkningerne. Men det er noget, vi kan vende tilbage til, og det er i hvert fald et af de elementer i SF's forslag, som vi godt kan støtte fra Kristeligt Folkepartis side – alt afhængig af, hvordan udformningen bliver, når vi har diskuteret det.

Med disse bemærkninger vil vi fra Kristeligt Folkepartis side tilkendegive, at vi ikke kan støtte beslutningsforslaget.

Holger K. Nielsen (SF):

Jeg siger selvfølgelig tak for de bemærkninger, der er kommet, selv om jeg ikke kan påstå, der har været stor interesse for de konkrete ideer i vores forslag. Kritikken har spændt fra, at det simpelt hen vil betyde, at efterretningsvæsenene ikke kan fungere, og at vi i virkeligheden vil nedlægge dem, til mindre vidtgående kritikpunkter.

Jeg vil godt gentage, hvad jeg har sagt tidligere, at forslaget er i høj grad fremsat efter inspiration fra de norske erfaringer. I Norge har man nedsat et kontroludvalg, der har de beføjelser, som er beskrevet her – man har fuld indsigt i alle forhold, man kan indkalde vidner i udvalget og udspørge dem, man kan indkalde medarbejdere, og man har reelle muligheder for at komme til bunds, også i de løbende sager. Og jeg tror altså – eller rettere sagt: Jeg er overbevist om, at vi er nødt til at tage det her alvorligt.

Det er fuldstændig korrekt, som det blev sagt af fru Elisabeth Arnold, at vi i en vis forstand står med et problem, der er næsten uløseligt. Hvordan kan vi i et demokratisk samfund kontrollere et organ, der er fundamentalt udemokratisk? Det virker som cirkelns kvadratur. Men vi kan trods alt komme langt, langt videre, end tilfældet er nu, for det fungerer ikke ordentligt i øjeblikket.

Jeg har selv siddet i det særlige kontroludvalg i 4 år nu. Jeg må ikke orientere fra det, så det skal jeg naturligvis lade være med, men blot sige, at mine erfaringer med den parlamentariske kontrol er, at i øjeblikket er den reelt ikke-eksisterende. Der er reelt ikke muligheder for, at der kan ske en demokratisk kontrol af de hemmelige tjenester.

Så spørger man somme tider: Hvorfor sidder du der så? Hvorfor går du ikke ud af det udvalg? Mit svar er normalt, at jeg har dog en lille forestilling om, at hvis jeg ikke sad der, ville det måske blive endnu værre; men jeg aner det ikke. Jeg aner det simpelt hen ikke, for mange af de ting, som foregår, mange af de ting, som kommer frem, har vi ikke skygge af chance for at få indblik i, og derfor er det nødvendigt, at vi får en opstramning på det punkt.

Jeg er vel vidende om, at der er nedsat et udvalg; men som det blev sagt af justitsministeren, beskæftiger dette udvalg sig jo ikke med

kontrollen med efterretningstvæsenet. Det er ikke det, det handler om. Jeg kan også forstå, at regeringen vil indkalde til forhandlinger, og det synes jeg er fint nok, men så håber jeg også, at man reelt er interesseret i at få klaret det på en måde, så det bliver mere tilfredsstillende.

Jeg bemærkede, at hr. Buksti sagde, at man naturligvis ikke kan finde sig i, at efterretningstvæsenet registrerer og infiltrerer faglige konflikter; men der er i dag ingen mulighed for at kontrollere, om det faktisk er tilfældet. Der er ingen, der har mulighed for at kontrollere det, medmindre det selv fremlægger det. Det er situationen, det er sandheden.

Hvis hr. Buksti har det ønske, og hvis regeringen har det ønske, at nu skal vi væk fra, at man registrerer folk udelukkende for medlemskab af lovlige politiske partier eller organisationer eller på grund af lovlige faglig aktivitet, er man nødt til at tage vores forslag alvorligt. Så må det demokratiske niveau, så må det kontroludvalg, der skal sidde, have de beføjelser, der skal til, have de muligheder, der skal til for også at finde ud af, om det faktisk er tilfældet, og derfor synes jeg, at der er for meget vanetænkning om de ting.

Det var selvfølgelig interessant, som det blev sagt af fru Elisabeth Arnold, at salig Grundtvig også blev registreret af det daværende efterretningstvæsen, og at de første socialdemokrater blev det i forrige århundrede – de bliver det måske også endnu, det er kommet frem, at adskillige socialdemokrater skulle være blevet det. Men hvem ved det? Vi aner det ikke. Det kommer frem i avisartikler, det pibler frem hele tiden. Er vi så ikke nødt til at have orden på de sager? Jeg synes det, jeg synes det, og den lem-fældighed, oppositionspolitikere omtaler problemet med, synes jeg er rystende, nærmest chokerende. Jeg håber, at de intentioner, der blev skitseret fra regeringen og regeringspartierne, også vil føre frem til, at man reelt er villig til at tage det alvorligt.

Det drejer sig i første række om, at vi får mulighed for fuld indsigt. Hele problemets kerne i øjeblikket er, at vi ikke har mulighed for selv at få indsigt i, hvad der faktisk sker. Men betyder det så, at man ikke kan arbejde som efterretningstjeneste? Nej, for der er jo ikke tale om, at det er pressen, der får indsigt, og der er jo ikke tale om, at det er offentligheden som sådan, der får indsigt. Der er tale om, at nogle mennesker, som Folketinget har givet mandat til at varetage demokratiets interesser, får den

fulde indsigt, og det er jo indlysende, at der skal være den lukkethed, den fortrolighed omkring tingene, som der er i øjeblikket med strafansvar osv. Det er indlysende nok.

Men vi er altså nødt til at erkende, at hvis vi overhovedet skal kunne kontrollere det her, må vi også have så megen tillid til de mennesker, vi udpeger på Folketingets vegne, på befolkningens vegne, at de har mulighed for at gå ind og se, om det går rigtigt til, og om det er rimeligt, det, der foregår. Foregår det inden for lovens rammer?

Hvis det ikke sker, kan jeg garantere for, at så vil der komme nye sager op som dem, der er blevet rullet op på det sidste, og som følger af sager fra 1970'erne – hr. Søren Søndergaard nævnte Hans Hetler-sagen – sager fra 1980'erne og sager fra 1990'erne. De vil pible op, fordi selv om de foregår i de hemmelige tjenester, er der jo mange mennesker involveret i dem. Der er andre end Anders Nørregaard, der bliver involveret. Fak2ren kunne for nylig følge, hvordan man hyrede en agent, og det var meget, meget interessant.

Der kommer løbende i andre presseartikler historier om, hvordan den og den har arbejdet for PET på et tidspunkt, og hvordan den og den har gjort det. Jamen det er da fuldstændig uacceptabelt. Det må da være uacceptabelt for regeringen at måtte finde sig i, at den tjeneste, regeringen har ansvaret for, hyrer den slags mennesker, som tilfældet har været her, at den registrerer dem og dem og dem fuldstændig uden for rimelighedens grænser, og at den begynder at interessere sig for socialdemokrater og fagligt aktive, endda for faglige topledere. Jamen hvad er det for noget?

Hvis der ikke bliver styr på tingene, hvis vi ikke får mulighed for at kontrollere tingene bedre, kan jeg garantere for, at så vil det her fortsætte. Så vil historierne komme op igen, så vil den mistillid, der i øjeblikket er til efterretningstjenesterne, fortsætte, og så vil den gamle historie fortsætte igen og igen. Men det tror jeg altså ikke – og jeg håber i hvert fald ikke – at regeringen og Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre vil finde sig i. Det håber jeg ikke.

Når de forhandlinger går i gang, forlanger jeg ikke, man følger hele vores beslutningsfor-slag; men det er mit store ønske, og jeg vil meget, meget bede om, at det ikke bare bliver en paradeforestilling med en årlig beretning. Det er jo ikke det, det her drejer sig om. Det er selvfølgelig udmærket, men vi skal altså have

nogle reelle kontrolmuligheder, nogle reelle beføjelser, og jeg håber meget, det også bliver resultatet af det her.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Jeg forstår sådan set godt hr. Holger K. Nielsens mismod over det sidste par måneders afsløringer og over tingenes tilstand, og jeg lagde også mærke til, at hr. Holger K. Nielsen sagde, at det fungerer ikke i øjeblikket, det fungerer ikke ordentligt. Så jeg forstår godt mismodet. Men jeg forstår ikke pessimismen, for det udvalg er jo nedsat med det formål at lave lovgivningsregler for, hvordan PET skal fungere, det grundlag, hvorpå kontrollen skal foregå.

Hr. Holger K. Nielsen spurgte senere i sit indlæg, om det går rigtigt til, og om det sker inden for lovens rammer, og det er jo præcis det, der mangler. Der mangler lovmæssige rammer for, hvordan PET skal fungere. Jeg tror, det har været en overraskelse for mange af os, at der end ikke fandtes basal lovgivning om, hvordan efterretningstjenesterne skal fungere. Det er jo de rammer, som et parlamentarisk kontroludvalg skal kontrollere – altså kontrollere, om de bliver overskredet eller ej – så derfor synes jeg, hr. Holger K. Nielsen skulle være optimistisk med hensyn til den lov, som han selv skal have medindflydelse på, og som skal vedtages her i dette Folketing. Det er det, vi er her for.

(Kort bemærkning).

Jacob Buksti (S):

Jeg vil bare sige i forlængelse af det, fru Elisabeth Arnold lige sagde, at jeg synes, at det er urimeligt, at hr. Holger K. Nielsen står heroppe og giver indtryk af, at det kun er ham, der er bekymret. Jeg synes faktisk, jeg gav udtryk for at være meget bekymret over det her, og jeg synes endda, jeg var meget, meget venlig over for SF's forslag.

Vi er bekymrede over efterretningstjenestens måde at fungere på, og det er derfor, justitsministeren har nedsat et udvalg, og justitsministeren og regeringen indkalder til forhandlinger med Folketingets partier. Det er da ikke rimeligt, at hr. Holger K. Nielsen tilsyneladende har så stor mistillid til os andre, at han ikke tror, vi kan så meget som vippe med ørerne, og at vi ikke har det præcis som hr. Holger K. Nielsen, når han siger, at det ikke er særlig acceptabelt, at vi skal have den ene og den anden sag. Vi

har da netop sagt, at løsningen må være fremadrettet, så lad nu være med at skabe konflikter, hvor de ikke findes. Jeg synes, jeg var meget venlig, men jeg kan forstå, at sådan er det ikke blevet opfattet.

Justitsministeren (Frank Jensen):

Jeg havde håbet, at SF's formand havde benyttet sin taletid som ordfører for forslagsstillerne til at anerkende den proces, vi har været igennem; men da der er fjernsyn på, lykkedes det måske ikke.

Hvis vi lige ser og spoler filmen tilbage, er det jo ikke første gang i danmarkshistorien, at der debatteres om efterretningsvirksomheden. Det kommer ethvert samfund ud for i perioder, det er noget, som også medierne interesserer sig levende for, der er også nogen spænding ved det, og det tiltrækker opmærksomheden af gode grunde. Sådan er det her i landet, og sådan er det i udlandet. I perioder kommer det frem i debatten, og så raser den over landet, og så skal vi politikere se på, hvad indholdet er, hvad substansen er, hvad det materielle indhold er, når en sådan mediestorm flyger over landet.

Regeringen valgte at reagere, da vi havde set de to pågældende tv-udsendelser. Allerede efter den første erklærede jeg på regeringens vegne, at Politiets Efterretningstjenestes nuværende ledelse skulle lave en redegørelse for de forhold, der blev blotlagt i den pågældende udsendelse i TV2, og også de forhold, der kom op umiddelbart efter i medierne, blev omtalt i redegørelsen.

Regeringen pålagde altså efterretningstjenesten at blotlægge hidtil hemmeligholdte dokumenter for at kunne give offentligheden et indtryk af, hvad er det for en tjeneste, vi har haft i perioden fra begyndelsen af 1980'erne og op til i dag. Det synes jeg redegørelsen gjorde, og det er anerkendelsesværdigt. Den blotlagde også – det var i hvert fald redegørelsens indhold – at vi havde en tjeneste, der holdt sig inden for den gældende lovgivning og de instrukser fra den til enhver tid siddende regering, den arbejdede efter.

Som der blev sagt af en af ordførerne, kan der begås fejl, og det må man så reagere over for; jeg tror, det var hr. Tom Behnke, som sagde det, og sådan er det jo. Men redegørelsen viste også, at vi ikke har haft en efterretningstjeneste her i Danmark som den, Norge har haft. Den arbejdede uden for gældende lovgivning, uden

for gældende retsplejeregler, uden for enhver regel, og det hensatte Norge i en tilstand, hvor man nærmest var i chok og skulle se på hele grundlaget for sin efterretningstjeneste.

Hvis hr. Holger K. Nielsen, der som en af de få har siddet mange år i Kontroludvalget, og jeg selv havde siddet inde med oplysninger om, at vi har en tjeneste, der har udviklet sig til at være en stat i staten, var der al mulig grund til at gå helt anderledes til værks; men det er jo ikke det indtryk, vi sidder tilbage med. Man kan sige, at set i bakspejlet er der sket ting, hvor efterretningstjenesten har ageret på et grundlag, man ikke ville have reageret på i dag, og som kan se lidt latterligt ud; men det er noget andet end at sige, at den har handlet ulovligt, og at vi har en efterretningstjeneste, der har været uden for enhver styring.

Vi tager sagen dybt alvorligt, og efter den redegørelse, vi har fået, har vi fremlagt et kommissorium for et udvalg, vi har nedsat. Dette udvalg, der består af en lang række uafhængige mennesker med en højesteretsdommer, direkte udpeget af Højesteret, som formand, skal gennemføre et kæmpearbejde og skal komme med de første svar på et spørgsmål, som er meget indviklet, allerede her ved årsskiftet. Vi tager altså det her dybt alvorligt, men det er bare lidt svært at få det til at fremstå klart, når mediestormen raser, at denne regering har sat sig i spidsen for arbejdet med at sikre en styrket demokratisk kontrol med vore efterretningstjenester og et helt nyt lovgrundlag for deres arbejde.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Jeg må lige sige til hr. Buksti især, men også til fru Elisabeth Arnold, at nu skal man altså ikke blive så fornærmede. Jeg var lidt kritisk over for det, jeg har hørt, også fra regeringens side, men det er da ikke udtryk for, at jeg ikke synes, at det er godt nok, at man tager fat på det her. Men det skal ikke være nogen hemmelighed, at jeg ikke synes, at det udvalg, man har nedsat, er et tilfredsstillende svar, når man ser på de ting, der er kommet frem.

Så til justitsministeren, der siger, at det har jo vist sig, at tilstanden ikke er som i Norge – jamen hvem ved det? Det er da ingen der ved noget om. Det er jo karakteristisk, at 1. april-redegørelsen ikke indeholder alt, og det er jo det, der er hele problemet. Ingen ved, om det ikke er som i Norge, det er sandheden. Jeg står

ikke her og påstår, at det er sådan, men jeg kan heller ikke påstå det modsatte. Jeg ved det simpelt hen ikke, det er fuldstændig lukket land for mig og for andre i dette Folketing.

Jeg kan sige, at jeg blev chokeret, og det gjorde andre også, over de ting, som er kommet frem. Fint nok! Men er det kun toppen af isbjergget? Er der flere ting under overfladen? Er det ikke rimeligt at få det hele frem? Vi skal have en debat under næste dagsordenspunkt om en uvildig redegørelse, men det blev sagt under valgkampen, at alle sten skal vendes, og de er ikke vendt. Derfor kan man ikke på det foreliggende grundlag påstå, at det ikke har fungeret som i Norge.

Til både hr. Buksti, til justitsministeren og til fru Elisabeth Arnold: Jo, det er da fint nok, vi kommer i gang, men de to centrale punkter har man ikke reageret positivt på, og hvad er det? Det er de ubegrænsede beføjelser til at undersøge alt og muligheden for, at vi kan komme til bunds i alt gennem kontrollen. Det kan jeg forstå regeringen ikke vil, men i modsat fald vil jeg godt have et svar.

Det andet punkt er offentlighed omkring, hvilke grupper der bliver registreret, som man i øvrigt har i Tyskland. Her kan man slå op og finde ud af, hvilke grupper der bliver registreret. Er det særlig radikalt? Jeg synes det ikke. Men på de to helt, helt væsentlige punkter har vi – sådan som jeg har opfattet det – fået nogle afvisende svar fra regeringen, men tager jeg fejl, bliver jeg glad. Jeg hører gerne et svar.

Justitsministeren (Frank Jensen):

Som hr. Holger K. Nielsen ved fra drøftelser direkte med mig, er det netop regeringens målsætning at fremme processen om den demokratiske kontrol, og det er baggrunden for, at det ikke er lagt direkte ind i kommissoriet, at udvalgets ansvar her og nu er at komme med et bidrag til at styrke den demokratiske kontrol. Det er regeringens målsætning, som jeg tilkendegav på et meget tidligt tidspunkt over for hr. Holger K. Nielsen – og det har jeg også gjort her i dag endnu en gang over for Folketinget – at regeringen allerede nu ønsker at forhandle den eksisterende kontrollov for 1988 med det formål at styrke den demokratiske kontrol, så der er ingen grund til pessimisme. Vi er indstillet på det allerede nu.

Jeg har også tidligere tilkendegivet over for Folketinget, at der for mig at se er flere spørgsmål, der må komme op i sådanne sammenhæ-

ge. SF har peget på nogle af dem i dag, og jeg har meldt positivt ud over for et af dem. Det er spørgsmålet om beretninger. Det indgår lige netop i overvejelserne i kommissorieudvalget, at der skal afgives en beretning. Det skal undersøges, om der kan laves en substantiel redegørelse til offentligheden, når det drejer sig om efterretningstjenesten, og hvordan man kan lave den, så den ikke blotlægger aktuelle efterforskningsforhold.

Med hensyn til den parlamentariske kontrol her og nu er det jo sådan, at lovgivningen fra 1988 ikke stiller nogen substantielle krav til den siddende regering om at forelægge afsluttede sager for Kontroludvalget, så det kan se, hvad det er for nogle områder, efterretningstjenesten bevæger sig ind på, og hvilke udviklingstræk der ligger bag den aktuelle efterretningstjeneste. Både forsvarsministeren, de to chefer for de pågældende efterretningstjenester og jeg er i stigende omfang overgået til den praksis at forelægge større sager for Kontroludvalget, i hvert fald i den tid, jeg har været justitsminister. Regeringen mener, det er noget, der bør lovgives om, så det ikke bare er den nuværende regering, der har den forpligtelse, men at det også er noget, der påhviler kommende regeringer, og at det fremgår direkte af kontrolloven, at det er noget, der er pligt til.

Regeringen er altså åben over for at gå ind i forhandlinger; men igen: Kontrolsystemet må fuldstændig fundamentalt ikke ødelægge grundlaget for, at vi kan have en efterretningstjeneste, og det er det krav, regeringen stiller til det slutmål, vi sigter imod.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jamen jeg vil da godt anerkende, at justitsministeren har bestilt en rapport hos PET, og jeg vil også godt anerkende, at man har nedsat et udvalg til at se på fremtiden, og jeg vil sådan set også anerkende, at der er noget positivt i, at man siger, at nu skal vi se fremad, men problemet er bare, at hvis ikke man kigger på fortiden – og så er vi lidt ovre i det næste punkt – hvis ikke man kigger på fortiden, kan det være svært at se fremad med den tilstrækkelige indsigt. Og så kan man med selv den bedste vilje lave nogle regler, som ikke tager højde for de reelle problemer, der har været, fordi man ikke kender dem.

Jeg vil som sagt gerne kvittere for, at man bestiller rapporten hos PET, men jeg kan ikke

kvittere for rapporten, for det er oplagt, at den rapport er fyldt med fejl – ikke bare med mangler, men med fejl. I hele spørgsmålet om Sydafrikakomiteen, som er et centralt punkt i diskussionen om det her emne, er rapporten og de efterfølgende svar fyldt med fejl. Det, der står der, er simpelt hen ikke sandt, det er faktisk forkert.

Og når man sidder med en rapport, som på et centralt område er faktisk forkert, og der så bliver sagt, at nu skal vi se fremad, er det jo lidt vanskeligt, men det tager vi så under det kommende punkt. Men det er jo det, der gør, at jeg synes, at når hr. Holger K. Nielsen bruger ordene »en stat i staten« og »vi ved det ikke«, er det med en vis begrundelse, vi siger, at vi ikke ved, om der har været en stat i staten.

Det, vi ved, er, at om den eneste infiltration, som er indrømmet – infiltrationen af Socialistisk Arbejderparti – siger den daværende ansvarlige justitsminister: »Jeg var ikke orienteret, og jeg ville aldrig have givet tilladelsen, hvis jeg var blevet orienteret.«

Det er, hvad vi ved, og det er altså noget, som relativt klart siger, at der muligvis er en risiko for, at der har været en stat i staten.

Derfor synes jeg, det er vigtigt, at vi anerkender de skridt, der er taget – det skal vi gøre – men at vi så går over til det næste punkt. Men det skulle måske være taget i den omvendte rækkefølge, for det hænger sammen på den måde, at vi skal kunne forstå fortiden for at kunne lave en ordentlig ordening for fremtiden.

(Kort bemærkning).

Peter Skaarup (DF):

Når man følger debatten, kan man jo næsten få lidt medlidenhed med SF efter den salve, de her har været ude for fra andre partier. Og jeg må indrømme, at i Dansk Folkeparti kan vi fuldt forstå, at SF rejser denne her debat. Med de politiske mål, som SF nu engang har, og efter de sager, der har været oppe, er det da fuldt forståeligt, at SF kommer med et forslag som det her. At vi ikke er enige i den måde, det er strikket sammen på, og i, at der skal komme en lovgivning om Politiets Efterretningstjeneste, er så en anden sag, men jeg forstår da fuldt ud, at SF kommer med de her ting, og det er sådan set lidt synd for dem, at de bliver ved med at få skudt en hel masse ting i skoene fra bl.a. regeringens side.

Justitsministeren talte på et tidspunkt her fra talerstolen om de udsendelser, der har været i

TV 2 - »Fak2eren« har nemlig haft et par udsendelser om disse ting - og dér kunne jeg godt tænke mig at spørge justitsministeren, om han kan bekræfte, at det er rigtig, at Justitsministeriet og ministeren på et tidspunkt inden den første udsendelse forsøgte at forvride den udsendelse, der skulle komme, ved at komme med en historie, som bl.a. blev refereret i Berlingske Tidende, og som havde til formål at afskære udsendelsen fra at fungere på den måde, som man oprindeligt havde tænkt sig. Er dét korrekt, og kan ministeren forklare baggrunden for det?

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Jeg sagde ved en tidligere lejlighed, at jeg godt forstod SF's mismod over tingenes tilstand på nuværende tidspunkt og den måde, Kontroludvalget har fungeret på hidtil, men at jeg ikke forstod SF's pessimisme. Men jeg må yderligere sige, at jeg slet ikke forstår SF's fornærmelse, for der er da kommet en udmærket debat ud af det her forslag. Og det, at vi ikke alle sammen klapper i vores små hænder og siger, at det her forslag er det mest geniale, vi nogen sinde har set, er da ikke det samme som at sige, at der ikke er elementer i det, som er meget nyttige og meget inspirerende for det kommende arbejde.

Men jeg vil meget gerne have, at hr. Holger K. Nielsen bekræfter over for mig, at hvis man skal kunne kontrollere noget som helst, skal man vide, hvad det er for rammer, den pågældende organisation arbejder inden for, og dertil er lovgivning da pinedød nødvendig.

Så længe der overhovedet ikke er nogen lovgivning for PET's virksomhed, er det altså meget svært for Kontroludvalget at finde ud af, hvad er det for et rum, den opererer i, og derfor synes jeg, SF skulle kaste sine kræfter ind i at være med til at lave en god lovgivning for PET's virksomhed. Og vi skal også have nye beføjelser til Kontroludvalget og en ny sammensætning af Kontroludvalget - det er vi helt med på - men lovgivning er dog uomgængeligt vigtigt og nødvendig.

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Nu er jeg jo ikke vant til at blive konfronteret med SF's retssyn gennem hr. Holger K. Nielsen, det er heldigvis sjældent, men det er med større og større forundring, jeg lytter til hr. Holger K. Nielsen, for det er dog det mest nederdrægtige

retssyn, jeg har hørt om her i Folketinget: Har PET begået noget ulovligt? Det ved vi ikke, for vi har jo ikke vendt hver eneste sten, svarer hr. Holger K. Nielsen!

Det er dog den mest perfide antydningens kunst, man kan forestille sig: Har hr. Holger K. Nielsen begået noget strafbart? Det ved vi ikke, for vi har jo ikke undersøgt det!

Jeg forstår altså, at SF's retssyn nu går ud på, at enhver er skyldig, indtil det modsatte er bevist.

Vi venter spændt på, hvad det næste bliver.

(Kort bemærkning).

Jacob Buksti (S):

Det kan godt være, at det er mig, der har været uopmærksom, men jeg må indrømme, at jeg indimellem har lidt svært ved at finde ud af, hvad det egentlig er for en debat, vi er i gang med. For jeg troede på et tidspunkt, at det var en debat på korte bemærkninger til hr. Holger K. Nielsen, men da jeg så fandt ud af, at det var vi vistnok gået væk fra, fandt jeg ud af, at nu var vi nærmest ovre i at diskutere det forslag, vi skal diskutere lige om lidt.

Så nu vil jeg gå tilbage til den korte bemærkning til hr. Holger K. Nielsen, som jeg skulle have, og til bare at fortsætte dér, hvor fru Elisabeth Arnold slap, for jeg kan stadig væk ikke forstå, at hr. Holger K. Nielsen er så sur, at han graver grøfter, hvor han ikke behøvede at grave dem.

Og for ligesom at berolige hans sind - men det kan jo være, at han bliver endnu mere ophidset over det - vil jeg bare citere det, jeg faktisk sagde, og som hr. Holger K. Nielsen tilsyneladende ikke har lagt mærke til. Og det er dér, hvor jeg sagde, at vi påskønner, at regeringen vil indlede forhandlinger med Folketingets partier om at sikre en bedre kontrol, og nu citerer jeg så mig selv:

»Socialdemokratiet har noteret sig regeringens klare udmeldinger på dette punkt, og vi ser derfor frem til de nærmere drøftelser herom mellem regeringen og Folketingets partier. Vi kan konstatere, at en række af elementerne i SF's beslutningsforslag vil være centrale i disse drøftelser.

Socialdemokratiet er helt enig i intentionerne bag beslutningsforslaget, men vi mener, at det er for tidligt at lægge sig fast på en bestemt model for den fremtidige kontrolordning, før de forskellige muligheder er blevet vendt i en bred

drøftelse om en styrket demokratisk kontrol med efterretningstjenesterne.

Socialdemokratiet kan altså ikke på det foreliggende grundlag støtte forslaget, men vi ser frem til, at regeringen indleder disse drøftelser med partierne og herefter fremkommer med forslag til ændring af kontrolloven i løbet af den kommende folketingssamling.«

Holger K. Nielsen (SF):

Jeg er hverken fornærmet eller mismodig eller pessimistisk, så slap nu af! Det eneste, jeg har gjort opmærksom på, er, at på nogle af de centrale områder synes jeg der har været for svage svar fra regeringen, men det kan vi formentlig finde ud af, når vi skal forhandle om det her. Det håber jeg som sagt.

Man skal kende rammerne, siger fru Elisabeth Arnold. Jamen jeg er da helt med på, at det er vigtigt at få en lovgivning om det her, men jeg synes stadig væk, at én ting er en lovgivning om rammerne for PET og en anden og nok så vigtig ting er, at man får mulighed for efterfølgende at kontrollere, at PET faktisk holder sig inden for rammerne. Og det er dér, hele problemet er, og det har intet at gøre med et nederdrægtigt retssyn; det har noget at gøre med, at det er en hemmelig tjeneste, og at man i øjeblikket ikke ved, hvad der foregår i disse hemmelige tjenester.

Det er hele problemet i det her, og derfor er det fundamentalt nødvendigt, at den demokratiske kontrol styrkes, og at man i den sammenhæng får de kontrolbeføjelser, der er nødvendige.

Som sagt håber jeg det bedste, men jeg må sige, at med de vage besvarelser, der er kommet fra regeringen, er jeg ikke optimistisk, men man har jo altid lov til at prøve at få det vendt, og derfor går vi selvfølgelig til forhandlinger med regeringen, når der til sin tid skal forhandles om det her.

Hermed sluttede forhandlingen, og forslaget overgik derefter til anden (sidste) behandling.

Afstemning

Den fg. formand (Grete Schødt):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til Retsudvalget. Hvis ingen gør indsi-

gelse, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 36:

Forslag til folketingsbeslutning om en uvildig undersøgelse af Politiets Efterretningstjenestenes aktiviteter.

Af Holger K. Nielsen (SF) m.fl.
(Fremsat 22/4 98).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Justitsministeren (Frank Jensen):

Med dette beslutningsforslag lægger SF op til, at der skal gennemføres en uvildig undersøgelse af Politiets Efterretningstjenestenes virksomhed inden for det politiske og det arbejdsfaglige område.

Debatten om en sådan bagudrettet undersøgelse af PET har allerede løbet over flere måneder, og derfor er det for så vidt tilfredsstillende, at SF med dette beslutningsforslag giver os lejlighed til også at få en drøftelse om dette spørgsmål her i salen.

Regeringen kan som bekendt ikke støtte tanken om en bagudrettet undersøgelse af PET. Efter regeringens opfattelse er der i et moderne, demokratisk samfund brug for en tæt ekstern kontrol med efterretningstjenesterne, ligesom der bør være klare og offentligt kendte regler for efterretningstjenesternes virksomhed.

Derfor vil regeringen tage initiativ til politiske drøftelser med Folketingets partier om en styrket demokratisk kontrol med efterretningstjenesterne, og derfor har regeringen nedsat et sagkyndigt udvalg vedrørende efterretningstjenesterne, som bl.a. skal gennemgå og vurdere principperne for registrering og udarbejde forslag til en samlet lovregulering af PET's virksomhed.

Udvalget skal endvidere meget hurtigt afgive en forlods delbetænkning om, hvorvidt der kan etableres en særlig oplysningsordning, der giver adgang til historiske oplysninger om efterretningstjenesternes registreringer i en